

KJAK

Sambært meirlutan í Málráðnum er tað føroyska móðurmálið ein illusjón!

– Vit hava hóast alt livað við tí og ment tað líka síðani landnám!

Regin Eikhólm

Tað kann tykjast lægið, at fólk sum eru fødd og upp-vaksin í Føroyum og líka síðani landnám – ættarlið eftir ættarlið - hava fingið tað føroyska málið inn við móðurmjólkini, enn ikki kunnu siga seg at eiga eitt reelt móðurmál, frælst og formliga legaliserað við til-hoyrandi alfabeti.

Landnámið við norðbúgv-um gav okkum tað norrøna málið, sum vit síðani undir skiftandi umstøðum hava ment til tað vit kenna í dag. Til ár 1500 vóru føroyskt, gamaltnorskt og íslendskt ikki so ólík, men tey næst 300 árinum var føroyskt mestsum bara munnborið, og í hesum tíðarskeiðið broyttist tað nógv. Í tøttum samstarvi við umheimin og serliga tað euro-peiska meginlandið gjørdist tað føroyska málið eitt sjálvstøðugt og livandi talumál, við ávísari altjóðagerð í sær.

Fyri at varðveita føroyskt sum sjálvstøðugt mál fram-yvir var neyðugt við einum nøktandi skrivtmáli, og tað tentativa føroyska skrivt-málið bleiv knæsett í keyp-mannahavn í 1846, har teir lærdu harrar treytaðu sær, at tað komandi føroyska skrivtmálið etymologisk skuldi hava forn norrønt sum fyrimynd, og í tí sambandi varð tað føroyska málið lagt í eina íslenska ortografi kuvøsu, og út frá tí metti man í Keypmannahavn, at kunna fáa eitt nøktandi føroyskt skrivtmál.

Tað gjørdist tó skjótt greitt, at tað livandi munn-borna føroyska málið, sum nú í øldir hevði notið gott av ósensureraðum vitanar-streymi serliga frá Europa – bæði í andans og handans dimensjón, við síni menn-ing og altjóðagerð ikki kundi rúmast í tí miðaldar skrivt-bundnu íslensku orto-grafiini, ið sum fráleið meira gjørdist eitt haft enn ein hjálp til sjálvhjálp fyri tað føroyska skrivtmálið.

Skuldi tað autentiska føroyska móðurmálið í skriftformi vera liv lagað, mátti onkur broyting koma í, og í hesum sambandi kom eitt broytingaruppskot “Broyting” frá dr. J. Jakobsen í 1895 og ein 7 manna nevnd í

Føroyingafelagnum, við bæði dr. J. Jakobsen og VU. Hamm-ershaimb sum limum, mælti til at gera nakrar av hesum broytingum, men puristiskt og nationalistiskt erkvisni forðaði fyri hesum.

Søgan endurtekur

Søgan endurtekur seg nú í Málráðnum, har ein meirluti umboðandi átta puristiskar mál-søgu-frøðingar, hefur ynski um at tvihalda tað føroyska málið í tí gamla íslenska kuvøsumodellinum frá 1846 og við ætlan um at innflyta tað gamla íslenska alfabetið til Føroyar.

Nútiðin brúkar lingvistar sum málfrøðingar og ikki mál-søgu-frøðingar, tí teir hoyra heima á søgudeildini. Hetta átti okkara menta-málaráðharri at vita, tá hann mannaði Málráðið við bert trimum nútiðar lingvistum og átta puristiskum mál-søgu-frøðingum. Ein mál-søgu-frøðingur umboðar tá-tíðina, meðan ein lingvistur umboðar nú'ið og framtíð-ina.

Kompatibelt føroyskt alfabet

Okkara puristisku mál-søgu-frøðingar eru ikki ólíkir talibanum og teirra sharialógum – teir ræðast nú'ið, og vilja / tora ikki

at siggja í eyguni, at tað altjóða gjørdar føroyska málið í praksis metir danskt, norskt og svenskt sum sínar javnlíkar, men tá talan er um Ísland, so fer mest alt samskifti fram á enskum.

Tað er tí ein sjálvfylgja, at vit brúka tað vesturlenska basisalfabetið, ið er saman-fallandi við alfabetið, sum verður brúkt í danska -, norska - svenska málinum og eisini í tí enska málinum.

Reint pragmatiskt er tað neyðugt, at vit hava eitt kompatibelt føroyskt al-fabet, ið er eintýðugt í ein-um samskifti. Hetta fyri at kunna gagnnýta ta synergi-effekt, sum vit fáa av at vera tví – og trý mælt. Sum fá-ment tjóð við nógvum sam-skifti út í stóru verð og ikki minst arbeiði uttanlands er tað vesturlenska basis-alfabetið eitt must, um før-oyskt ikki skal enda sum eitt lokalt isolerað krákumál umboðandi eina fordums misskilta nationalismu.

Móðurmálið? – tað er málið hjá mammuni

Ein gamal sumbingur segði: Móðurmálið? – tað er málið hjá mammuni! Ella fyri at sitera fyrrverandi leiðaran á Føroyamálsdeildini á Setri-num Eivind Weyhe: “Tann vanligi føroyingurin hevur

verið alt ov bangin fyri at brúka sítt náttúrliga móður-mál av ótta fyri at hann ikki dugdi føroyskt, og móður-málið, ið skuldi verið vong-urin, ið bar flogið, gjørdist spennitroyggjan, ið køvdi tankan.”

At skerja okkara alfa-bet við c, q, w, x og z ger føroyingin til ein funktio-nellan analfabet. Okkara fakterminologi krevur fult alfabet, tí øll fak taka náttúrliga orð við sær. Men okkara puristisku mál-søgu-frøðingar ynskja at fabrikerar síni egnu fakorð, sum teir kalla føroysk. Vit kunnu bara hyggja í eina av orðabókunum hjá hesum mál-søgu-frøðingunum ella orðafabrikantum í “donsk føroysk orðabók, Stiðin 1998” : kobling (dk) = køkja (fø), speeder (dk) = skyndil (fø), gear (dk) = gervi (fø). Á vanligum føroyskum eita tey ávikavist kobling, spitari og gir. Dømir av hesum slagi finnast í hópatali, tó treyð-ugt so, onkur brúkar orð finnast eisini, men tað sum eyðkennir fleiri av teirra orðabókum er, at tær eru hópin meiri kvantitativar enn kvalitativar, og flestu av teirra orðabókunum mangla rætt og slætt ein kritiskan ruddandi rættlestur av kvali-fiseraðum lingvistum fyri at

kunna brúkast saman við tí føroyska móðurmálinum.

Móðurmálið er ikki ein illusjón

At meirlutin í Málráðnum ræðist altjóðagerðina av før-oyska málinum, tað vita vit, og tí vilja tey fyri einhvønn prís halda tað føroyska málið í tí íslenska kuvøsu-modellinum frá 1846 saman við einum amputeraðum alfabeti.

Um vit harafturímóti legalisera okkara móðurmál – sum vit hóast alt hava liva við og ment síðani land-nám – so kunnu vit saman við alfabetinum í Móður-málsorðabókini samskifta um alt á føroyskum máli – eisini fakliga. Móðurmálið er her at skilja sum: “tað mál sum ein hevur lært sum barn og er alin upp við”.

Móðurmálið er nevniliga ikki ein illusjón, sum meir-lutin í Málráðnum vil gera tað til, men tað málið sum vit til dagligt samskifta við á føroyskum.

Sambært eini nýggjari kanning (Sosialurin 07.05.14) vilja 64 % av føroyingum hava eitt normalt ABC við c,q,w,x og z, so Løgtingið kann bara konfirmera fólksins vilja og velja framtíðina.

Tað grør um gangandi fót – men ilt eygað sær einki gott

John William Joensen

Formaður í Norðoya Sambandsfelag

Stórus tørvur er á vardum bústøðum til fólk við skerd-um førleikum. Hetta hevur landsstýrið eisini ásannað. Tí er tikin avgerð um at steðga við at keypa vanlig sethús og at umbyggja tey til sambýlir, men heldur fara undir eina tilgongd at byggja nýggjar tíðarhóskandi bústaðir, sum eisini yvir tíð kunnu koma í staðin fyri nøkur av verandi sambýlum. Í dag verður ar-

beitt í Klaksvík og Runavík at byggja hesir týðandi stovnar og myndin er av byggingini undir Fossum í Klaksvík gjárkvøldi. Meðan eg tók mynd-ina var mær litandi yvir á skúlaumhvørvið hjá ungum lesandi í Klaksvík sum í nógv størri mun nú verður savnað á Tekniska Skúla, sum nú verður ein veruligur lestrardepil í býnum, har hópur av ungum lesandi verða savnað.

Bygt verður við fullari kraft um alt landið. Byggingin í Klaksvík á Tekniska Skúla fer at hava nógvir fyrimunir við sær, bæði fyri tey lesandi, lærarar, onnur starvsfólk og lestrarumhvørvið í býnum sum heild. Á figgjarlógini eru játtaðar tilsamans 36 mió. kr. til bygging, innbúgv, útbúnað, ráðgeving, eftirlit, umsiting o.a. Útbyggingin av TSK er liðug í 2015.

Hetta er bara ein brot-

partur av tí nýskapan og byggjarbeiði sum Sambands-flokkurin seinastu 10 árinum sum ábyrgdarfullur flokkur í skiftandi samgongum hevur sett út í korti og framt í verki. Tí var tað í vantrúgv at leiðandi Sambandsfólk upp-livdu at fyrrverandi flokksfor-kvinna, sum ongantið megnaði at vinna Sambandsflokkinum politiska ávirkan – og ongantið sæt við politikari ábyrgd í landspolitikki, lat seg brúka av loysingar hugaðum fjølmiðla-fólkum til eitt media-stunt sum hevði eittans endamál – nevniliga at seta Sambands-flokkinn í ringt ljós.

Men vit hava sæð tað fyrr – politiskt hatur hevur sprongt so mangar samgongur - og í Suðurstreymi er tað ein ítrótt at dyrka loysingina og hata vinnuhugaðar flokkar og vinnulivsfolk.

Ein styrktur Ríkisfelagskapur

At styrkja um ríkisfelagsskap-in hevur Sambandsflokkurin gjørt við at dagføra felags-kapin til at verða í trá við tey krøv sum vit til einhvørja tíð liva í. Hesi meira enn 100 árinum Sambandsflokkurin hevur verið aktivur í før-oyskum politikki hevur ríkis-felagskapurin ongantið verið sterkari enn júst í dag. Teir sokallaðu fullveldisflokkarnir undir leiðslu av Kalsberg, Hoydal og av Rana lovaðu fullveldi og fólk at atkvøðu, men tá danir søgdu noy til at figgja fullveldi Føroyar avlýstu teir fólkaatkvøðuna - so fullveldi var ikki so týðningarmikið kortini fyri hesar flokkar.

EG eri takksamur fyri at Føroyar seinastu 10 árinum hava havt sera arbeiðssamar samgongur, sum hava framt-rationaliseringar, veitt lætt

til tey sum arbeiða og vilja arbeiða nógv, veitt lætta til tey lágløntu, vunnið tjóðini týðandi rættindi til tilfeingi, útbygt heilsuverkið, útbygt og ment miðnámsskúla skip-anina, útbygt trygd á sjónum, ja ment alt skúlaøkið, bygt hópin av serstovnum fyri fólk við sjúkum og breki og ikki minst útbygt og lagt lunnar undir útbyggingar av undirstøðukervinum.... oso. fr....

Ongantið áður í Føroya søgu hevur pláss verið fyri so mongum á miðnám og til hægri lestur sum júst nú. Grundarlagið undir menning og útbyggingum seinastu mongu árinum eru stóðug polit-isk viðurskifti og tey hevur løgmansflokkurin syrgt fyri - undir leiðslu av Kaj Leo Holm Jóhannesen.

At stríðast fyri sambands-hugsjónini er ikki altíð tað

populerasta men kemur eis-ini i framtíðini at tryggja børn okkara eina tryggja framtíð. Eg ynski at børn míni eiga somu møguleikar í ríkja/ríkisfelagskapi sum vit hava! Men børn okkara fara at búgva í einum nógv meira altjóðagjøgnum samfelag enn Føroyar eru í dag. Tí er neyðugt at føroyingar átaka sær ein størri leiklut á altjóða pallinum og hava Føroyar gjørt júst hetta undir leiðslu av Sambandsflokkinum har løgmaður enntá hevur drigið heimsveldi, ES, í altjóða gerðarætt fyri at noyða ES at viðurkenna føroysk rætt-indi. Hetta er bara eitt av mongum málum sum eru sett á skrá undir leiðslu Sam-bandsflokksins....

Bert ein jalig heilsan.